

افسانه شفیعی

دوسالانه ونیز یکی از معتبرترین رویدادهای هنری است که هر دوسال یکبار در ایتالیا برگزار می‌شود. ایران امسال هفتمین حضور خود را در این دوسالانه تجربه می‌کند. دوسالانه ونیز در سال‌های فرد به هنر اختصاص دارد و در سال‌های زوج به معماری، اما امسال در پاپوین ایران بخشی هم برای معرفی پروژه‌های معماری طراحی شده تا زمینه‌ای مساعد برای حضور در دوسالانه معماری ۲۰۱۶ ونیز فراهم شود. بخش معماری با طراحی پرفورمنسی از مکعب‌های سیال به ارائه پروژه‌های ساخته‌شده و معاصر ایران نظر دوخته که به ارتباط تنگاتنگ هنر و معماری کمک کرده است. در همین رابطه با مهرداد زواره‌محمدی به گفت‌وگو نشستیم.

مهرداد زواره‌محمدی

❗ ضرورت شرکت در بی‌ینال ونیز چیست و فکر می‌کنید با توجه به اینکه در سال‌های گذشته ایران حضوری پررنگ نداشته، امسال می‌تواند موفقیتی کسب کند؟

لازم است پیش از این مقدمه‌ای را توضیح دهم. دوسالانه جشنواره هنر ونیز در سال‌های زوج به معماری اختصاص دارد و در سال‌های فرد به هنر. امسال جشنواره به هنر اختصاص داشت، اما فکر کردیم بد نیست در کنار هنر، بخشی نیز به معرفی معماری ایران اختصاص پیدا کند. چون جشنواره امسال هم‌زمان با برگزاری بزرگ‌ترین رویداد فرهنگی و اقتصادی جهان؛ یعنی اکسیو ۲۰۱۵ میلان است که سومین رویداد بزرگ هنری و فرهنگی جهان از نظر تعداد مخاطب به‌شمار می‌رود. از آنجایی که میلان، پایتخت صنعتی ایتالیا، تنها ۲۵۰ کیلومتر با شهر رومیایی ونیز و جایی که پنجاه‌وششمین بی‌ینال هنر در آن برپاست، فاصله دارد، می‌تواند فرصت بسیار خوبی باشد که بازدیدکنندگان اکسیو از دوسالانه بی‌ینال هنر ونیز نیز دیدن کنند. مخاطب پیش‌بینی‌شده برای اکسیو میلان حدود ۲۵ تا ۳۰ میلیون نفر تخمین زده شده که به نظر می‌رسد در طول برگزاری اکسیو و هم‌زمان با اجرای بی‌ینال ونیز، حدود دو تا سه میلیون مخاطب در بازه زمانی حدود ۲۰۰ روز یعنی از ۱۵ اردیبهشت تا اول آذرماه ۱۳۹۴ از این برنامه (بی‌ینال هنر ونیز) دیدن کنند. با توجه به اینکه بی‌ینال امسال، بی‌ینال هنر است، دو دلیل مهم باعث حضور معماری ایران در بی‌ینال هنر سال ۲۰۱۵ شد که اولین مسئله ضرورت هم‌پیوندی و نمایش توانمان هنر و معماری در کنار هم به‌منظور انتقال تصویری مناسب از فرهنگ ایران است و دومین دلیل پیش‌زمینه‌ای برای حضور قدرتمند، حرفه‌ای و پررنگ در بی‌ینال سال ۲۰۱۶ معماری.

❗ دلیل حضور کم‌رنگ ما در دوره‌های قبل چه بود و آیا امسال این گرفتاری‌ها برطرف شده است؟

در این جشنواره در طول تاریخ ۱۱۰ساله خود (از سال ۱۸۹۵)، ایران تنها چهاربار توانسته است رسماً شرکت کند که شامل سال‌های ۱۳۸۲ و ۱۳۸۴، ۱۳۸۸ و ۱۳۹۰ می‌شود. البته در اواخر دهه ۴۰ و اوایل دهه ۵۰ سهراب سپهری، پرویز تناولی و محسن وزیری‌مقدم موفق به شرکت در این دوسالانه شده بودند و حتی پرویز تناولی اولین جایزه این دوسالانه را دریافت کرده بود. چنانچه مشاهده می‌شود شرایط فرهنگی، سیاسی و اجتماعی و همچنین اقتصادی دوره‌های مختلف تأثیر مستقیم و ویژه‌ای در نحوه و چگونگی حضور در این رویداد بزرگ داشته و دارد و به نظر می‌رسد هر چه زمان به جلو می‌رود نتایج حضور در رویدادهای بین‌المللی و تأثیر آن در معرفی تصویر مناسب از هنر، فرهنگ ... ایران زمین در موقعیت‌های بین‌المللی نزد دولت‌مردان و مدیران هنری ما بیشتر می‌شود که این بسیار جای خوشحالی دارد. امسال نیز با ورود بخش خصوصی (بنیاد فیض‌نیا) و حمایت دستگاه‌های دولتی مانند موزه هنر‌های معاصر تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و وزارت راه و شهرسازی، توانستیم حضوری آبرومند در بی‌ینال هنر و همچنین بخش معماری آن نداشته باشیم که جالب است اشاره شود که با این مکانیسم، امسال و در پنجاه‌وششمین دوره بی‌ینال کشور ایران پس از کشور میزبان (ایتالیا) از لحاظ مساحت زیربنای غرفه (دو هزار مترمربع)، تعداد هنرمندان (۴۰ هنرمند) و تعداد آثار هنری (۱۵۰ اثر هنری و ۶۴ پروژه معماری) دومین کشور برتر در این زمینه شناخته شد.

❗ موقعیت پاپوین ایران چگونه است و چه شرایطی در اختیار ایران قرار داده شده؟

موقعیت زمین غرفه ایران از مزایای کلیدی و امتیازات ویژه‌ای برخوردار است به طوری که مخاطبان می‌توانند با طی مسیری پیاده در زمانی کوتاه‌تر از هفت دقیقه از ایستگاه راه‌آهن شهر ونیز از غرفه ایران بازدید کنند. این مسئله با توجه به فاصله نسبتاً زیاد ایستگاه راه‌آهن تا باغ اصلی بی‌ینال و ترافیک زیاد انسانی در مسیرهای آبی و پیاده منتهی به محل اصلی، به عنوان مزیت رقابتی غرفه ایران برای جذب مخاطب است.

❗ با توجه به اینکه دوسالانه هنر ونیز امسال به هنر اختصاص دارد، چطور شد که بخش معماری به این جشنواره اضافه شد؟

تهیه و تدوین پیشنهاد چگونگی حضور معماری ایران در بی‌ینال ونیز با پیگیری‌های مداوم و مستمر بنده به عنوان مدیر بخش معماری بی‌ینال با بنیاد فیض‌نیا و موزه هنر‌های معاصر و با استفاده از ظرفیت‌ها و توانایی‌های جامعه مهندسان معمار ایران انجام شد و در نهایت در اوایل اسفندماه ۹۳ طی یک نامه رسمی، فرایند حضور معماری ایران در بی‌ینال ونیز از طرف جامعه مهندسان معمار ایران، به وزارت راه و شهرسازی و تحویل و با همکاری دکتر حامد مظاهریان معاون مسکن و ساختمان و با موافقت دکتر عباس آخوندی، وزیر راه و شهرسازی، مسیر اجرایی و ستادی‌اش را به طور جدی آغاز کرد. بر اساس این فراخوان که از ۲۶ اسفند ۹۳ تا پایان هشتم فروردین ۹۴ در اختیار جامعه مهندسی معماری کشور قرار گرفت، ۲۲۵ پروژه از ۸۹ معمار، دفتر معماری و شرکت مهندسیین مشاور در کاربری‌های مختلف مسکونی، مجموعه‌های چندمنظوره تجاری، اداری، رستوران، هتل، تفریحی و ورزشی و... به دبیرخانه بی‌ینال ارسال شد. پروژه‌های ارسالی، تنوع جغرافیایی بالایی دارند و از شهرهای بزرگ ایران مانند تهران، اصفهان، شیراز، تبریز و مشهد و حتی از شهرهای کوچک نظیر بم، رفسنجان، ایرانشهر، تکاب و... همچنین از شهرهای خارج از ایران نظیر پکن، فرانکفورت و بانکوک برای حضور در بی‌ینال کاندیدا شدند. پروژه‌های ارسال‌شده شامل حوزه‌های مختلف طراحی معماری، طراحی شهری، طراحی داخلی، طراحی نما، محوطه‌سازی و... بودند و بخش عمده آن (حدود ۸۰ درصد) که در حوزه معماری بود، برای مرحله گزینش ملاک عمل قرار گرفت. تلاش ما این بود که با توجه به هم‌زمانی فراخوان با تعطیلات نوروز، تا آنجایی که ممکن است شرایط را برای ارسال آثار به دبیرخانه بی‌ینال آسان کنیم و به شرکت‌کنندگان اعلام کردیم حتی با ارسال یک عکس می‌توانند در این مسابقه شرکت کنند. تصمیم بر این شد طبق اصول فراخوان پروژه‌هایی انتخاب شوند که اولاً معماری و ساخته‌شده باشند، دوما معاصر باشند و درنهایت پروژه‌های موفق معماری باشند.

گفت‌وگو با مهرداد زواره‌محمدی

محبوس در ابعاد مکعب

چیدمان معماری در غرفه ونیز ایران، عکس: هامون مقدم

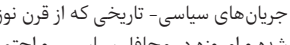
درنهایت جلساتی در روزهای یکشنبه و دوشنبه، نهم و دهم فروردین ۱۳۹۴ با حضور دکتر حامد مظاهریان، معاون وزارت مسکن و ساختمان و اعضای هیأت دبیران جامعه مهندسان معمار ایران که شامل آقایان سیدمحمد بهشتی، ایرج کلانتری، شهاب کاتوزیان، حمیدرضا ناصرنصیر، کاوه بذرافکن و خانم پرشیا قره‌گوزلو و خودم که عضو هیأت دبیران جامعه مهندسان معمار ایران، مدیر مسابقه و مدیر بخش معماری بی‌ینال ونیز هستیم، تشکیل شد و با تصمیم به محدودیت ارائه حداکثر یک پروژه معماری توسط هر شرکت‌کننده و بررسی تطبیقی پروژه‌ها با شرایط فراخوان، بررسی شبیهات مالکیت معنوی برخی از آثار و... ۶۴ پروژه برای حضور در بخش معماری بی‌ینال هنری ونیز گزینش شد.

❗ پاپوین ایران در دوسالانه هنر ونیز شامل چه بخش‌هایی است و بخش معماری چه ویژگی‌هایی دارد؟

پاپوین ایران از سه قسمت اصلی تشکیل شده است. بخش اصلی پاپوین با نام بازی بزرگ (reat Game) اشاره‌ای مفهومی به جغرافیای ژئوپلیتیک ایران بزرگ داشته و ظرفیت‌های هنری ایران بزرگ و کشورهای همسایه را که ریشه‌ها و پیوندهای مشترکی دارند، به تصویر کشیده است.

بدنه‌های فرسوده پاپوین ایران تأثیر مثبتی از روایت شهرهای ایران داشت چنانچه واقعیت شهرهای ما نیز همین گونه است. در میان انبوهی از ساختمان‌های زشت و ملال‌آور، تعدادی پروژه شاخص معماری به‌سان گل‌هایی که از میان آسفالت سرد سر به بیرون می‌آورند نمایش داده شده است و حس‌وحال فضای بخش معماری غرفه ایران نیز، همین‌گونه شبیه‌سازی شده است

جریان‌های سیاسی - تاریخی که از قرن نوزدهم میلادی در این منطقه آغاز شده و امروزه در محافل سیاسی و اجتماعی به بازی بزرگ معروف است و به تأثیر رویکرد ابرقدرت‌ها در این منطقه از آسیا اشاره می‌کند، رویکردی که به‌لحاظ سیاسی، اجتماعی، مذهبی و فرهنگی منجر به تغییراتی در این محدوده جغرافیایی شده و امروزه تأثیر این تغییرات به‌وضوح در هنر این کشورها به چشم می‌خورد. هنرمندان و آثاری از کشورهای هندوستان، پاکستان، افغانستان، آذربایجان، کردستان عراق در کنار هنرمندان ایرانی سعی دارند تأثیر شرایط حاکم بر این منطقه را در هنر نشان دهند. بخش دوم به نام برگزیده ایران (Iranian Highlights) منتخب آثار هنرمندانی است که وجوه مختلف هنر ایران را معرفی می‌کنند. انتخاب هنرمندان توسط کیوریتورها، از نسل‌های مختلف بود که علاوه بر نگاه منطقه‌ای، خوانش بین‌المللی نیز در گزینش آثار اهمیت داشته است و در نهایت بخش سوم با نام معماری معاصر ایران (Little Game) به معرفی پروژه‌های شاخص و ساخته‌شده معماری معاصر ایران در فضایی حدود ۱۵۰ متر مربع می‌پردازد. با توجه به اینکه امسال جریان غالب دوسالانه

مهرداد زواره‌محمدی، پروژه ریشه‌یابی

معماری

بی‌ینال ونیز

گزارش اقلیت

علیرضا امتیاز - معمار

حجم بالای ساخت‌وساز با کیفیتی پایین و میان‌مایگی معماران از مشخصه‌های دوران رشد و توسعه جوامع در حال‌توسعه در جهان امروز است که ایران نیز نمی‌تواند از این قاعده مستثنا باشد. ولی در سال‌های اخیر شاهد پرشدن نسبی خلا کمبود فیزیکی بنا، ساخت‌وساز و معماری و توسعه عددی جمعیت معماران و انبوه فارغ‌التحصیلان رشته معماری بوده‌ایم که هم‌سویی این دو عامل تعداد ساختارهایی که قابلیت بارگزاری نام معماری بر آنها محتمل است را افزایش داده است.

اینستالیشن معماری در پاپوین ونیز در تلاش است روایت خوشبینانه‌ای از اقلیت فره‌بخته معماری ایران را رقم زند؛ روایتی که گاه ما را به یاد فیلم‌های ایرانی برنده جایزه در همان بی‌ینال ونیز می‌اندازد. همان‌گونه که فیلم جدایی نادر از سیمین نمی‌تواند نمایانگر حرکت غالب سینمای ایران باشد، این اینستالیشن هم نمی‌تواند خود را نماینده حرکت غالب معماری ایران بداند، نکته‌ای که به‌طور هوشمندانه در چیدمان مکعب‌ها به چشم می‌خورد. شبکه، چیدمان مکعب‌ها در اینستالیشن را بسیار «سطح‌پذیر» و «توسعه‌پذیر» می‌کند. با آنکه انتخاب آثار از جمعیتی حداقلی شکل گرفته است و بیشتر به آن دسته از معمارانی که در غالب پروژه‌های خود به جدال با ماهیت سرکوبگرانه محیط تولید معماری رفته‌اند پرداخته است و دستاورد آنها را از این جدال نابرابر به مخاطب عرضه می‌کنند، ولی از امید خود به بسط عددی این مکعب‌ها چشم‌نمی‌پوشد و برصدد راهی برای نمایش پروژه‌هایی است که به نظر برگزارکنندگان از موفقیت خوبی برخوردار هستند؛ بسط مکعب‌هایی از آثار معمارانی که معماری را نه به‌عنوان امر سرکوب‌شده در جامعه سرمایه‌محور، بلکه به‌عنوان چالشی برای تولید فضا در بینابین میان‌های مرسوم درک کرده‌اند. جذابیت آن‌گاه دوچندان می‌شود که به‌منابه تنها کار گروهی جمعی از معماران در رسیدن به هدفی واحد، بعد از انقلاب خودنمایی می‌کند. معماران در سال‌های گذشته با تکیه بر خط‌کشی‌های ایدئولوژیک- فلسفی، زیبایی‌شناسی را در قالب دسته‌های تک‌نفره می‌دیدند اکثر نیروی فکری آنها در مجادلات بی‌پایانی صرف می‌شد که هیچ‌گاه به غلبه یکی بر دیگری نینجامید. این‌بار معماران با حفظ فردیت خویش، گفتمان‌ها و قرائت‌های متفاوت خود از فضا و معماری را به درون مکعب‌ها فروخورده‌اند و در جلوه بیرونی به‌غایت یک کل متحد را ارائه می‌کنند؛ کل متحدی که اقلیتی کوچک از انبوه معماران حرفه‌ای سال‌های اخیر در ایران را دربر گرفته است؛ اقلیتی که به آرامی در حال توسعه کُمی و کیفی خود است و به‌وضوح در سطح گفتمان خود در جامعه معماری است. تناقضات درونی

میان این اقلیت، چیزی از آرزوی آنها در تأثیرگذاری بر گفتمان اکثریت نمی‌کاهد. این آرزو دلیل حضور در دوسالانه هنر ونیز را شکل می‌دهد که در حاشیه برگزاری آثار هنری جهان چیزی از معماری ایران نیز رخ نپنماید. همچنین اینستالیشن معماری در دوسالانه هنر ونیز ۲۰۱۵، چشم‌اندازی از آنچه در سال آینده قرار است به دوسالانه معماری ونیز راه یابد، ارائه می‌دهد. بدنه‌های فرسوده پرفورمنس معماری می‌تواند تعبیری باشد از فرسودگی آنچه بر فضای معماری ایران حاکم است. مکعب‌های سیال با ابعاد سفید ارائه‌شده، درواقع هیچ را به مخاطب نمایش می‌دهد؛ هیچ از آنچه باید نام معماری بر آن نهاد، اما درون مکعب‌ها پروژه‌هایی است از معماری اقلیتی که تلاش دارند بر گفتمان اکثریت تأثیر گذاشته و فضا را به‌نفع قرائت خود از معماری تغییر دهند. اینستالیشن معماری پاپوین ایران مفهومی‌ترین «گزارش اقلیت» از معماری ایران در سال‌های اخیر است.

ستون سوم

معماری امروز و گفت‌وگوی بین‌المللی

علی اعطا

در کشور ما، برای اهالی هنر‌های تجسمی، همواره بی‌ینال ونیز طنین رساتاری داشته است تا برای معماران. به عبارت دیگر، کمتر اتفاق افتاده برنامه‌ریزی ویژه‌ای برای حضور معمارانه ایران در بی‌ینال ونیز وجود داشته باشد. در دوره اخیر؛ یعنی در سال ۲۰۱۵، برنامه‌ریزی‌هایی برای معرفی آثاری از معماران معاصر ایران صورت گرفته که طبق گفته‌های دست‌اندرکاران بخش معماری غرفه ایران، قرار است تعدادی از آثار معماری بعد از انقلاب اسلامی، در بخشی از غرفه ایران معرفی شوند. تجربه حضور در آورده‌های جهانی در حوزه معماری، برای ما تجربه چندان ریشه‌دار نیست. به عبارتی، ما کمتر تجربه گفت‌وگو و مواجهه در یک فضای بین‌المللی در حوزه معماری را داشته‌ایم. در مواردی هم، ناموفق عمل کرده‌ایم. گاه زیرساخت‌های لازم را نداشته‌ایم، گاه روش‌های تثبیت‌شده و مورد توافق همگان- به لحاظ قانونی و چه به لحاظ عرفی- وجود نداشته است و مجموعه‌ای از عوامل مختلف، اقداماتی خام‌دستانه را موجب شده که با بسیاری از پتانسیل‌های ما و سابقه تمدنی ما نسبتی نداشته است. مثال روشن این حرف، همین اکسیوی در حال‌برگزاری در میلان و مجموعه جریانات منجر به شکل‌گیری غرفه ایران در این نمایشگاه است.

در این دوره از بی‌ینال ونیز، پیش‌بینی و برنامه‌ریزی حضور معمارانه ایران، به‌خودی‌خود نکته مثبتی است. بالاخره امکانی فراهم شده تا با مشارکت و همکاری دولت، سرمایه‌گذار خصوصی و تشکل‌های غیردولتی حوزه معماری، امکان حضور فراهم شود؛ ولو اینکه، به علت نداشتن تجربه ریشه‌دار در این رویداد و احیاناً رویدادهای مشابه، بخشی از اقدامات، خام‌دستانه به نظر برسد.

دردفاع از حضور

به گمان من، یکی از نیازهای اصلی معماری امروز ما، واردشدن به یک گفت‌وگوی جهانی است. به‌لحاظ نظری باید توضیح داد که در میان گفتمان‌های جاری در میان صاحب‌نظران حوزه معماری در ایران امروز، گرایش‌هایی را می‌توان سراغ گرفت که به حضور در چنین عرصه‌های بین‌المللی‌ای روی خوش نشان نمی‌دهند؛ شاید به‌این‌جهت که «مواجهه حداقلی» با جهان پیرامون را یکی از راهکارهای حفظ هویت تاریخی می‌دانند. درواقع، در این حوزه، بارهاوباره نوعی مکانیسم دفاعی تولید و بازتولید شده است که تلاش می‌کند با به‌حداقل‌رساندن گفت‌وگو با جهان معاصر، بر برداشتی خاص از «هویت ملی» پافشاری کند. این گرایش نظری عمدتاً ترجیح می‌دهد راه را بر گفت‌وگوهای مؤثر با جهان پیرامون ببندد و گفت‌وگو با جهان معاصر حوزه معماری را، به گونه‌ای شناخت و تحلیل از موضع نفی و انکار، تقلیل دهد. رویدادی نظیر بی‌ینال ونیز و هرگونه مواجهه با جهان پیرامون در حوزه معماری و هنر، اتفاقاً فی‌نفسه در چارچوب گفتمانی دیگری معنا می‌شود. ذات این‌گونه رویدادها، مواجهه

فعال با جهان پیرامون است. مواجهه فعال، البته زمانی معنا پیدا می‌کند که حرفی برای گفتن باشد و به معنای واقعی کلمه، بتوان گفت‌وگویی فرهنگی را شکل داد. حضور معمارانه ایران در بی‌ینال ونیز در این دوره را می‌توان اقدامی در این راستا ارزیابی کرد؛ ولو اینکه ما تجربه و مهارت کافی در گفت‌وگوهایی از این دست نداشته باشیم؛ ولو اینکه بخش‌هایی از اقدامات ما، خام‌دستانه به‌نظر برسد. بسیاری از مقاطع درخشان تاریخ معماری ما، زمانی رقم خورده که با آغوش باز، ارتباطات میان فرهنگی را پذیرفته‌ایم. آموزه‌ها و تجارب دیگر اقوام را از هاضمه فرهنگی خود عبور داده‌ایم و کاروان فرهنگ و تمدن را بر مبنای این تبادلات، قدمی به جلو برده‌ایم.

تأملی در شیوه حضور

در این میان، اما به‌نظر می‌رسد صرف حضور در چنین رویدادهایی، نمی‌تواند تأثیرات مثبت ماندگار به‌همراه داشته باشد. گمان می‌کنم علاوه‌بر حضور، نیاز به تدوین استراتژی حضور داریم. بی‌تردید، اقدام صورت‌گرفته در معرفی تعدادی از پروژه‌های معماری بعد از انقلاب، آن‌هم به سبک و سیاقی هنرمندانه در غرفه‌های ایران در بی‌ینال ونیز، اقدامی مثبت است. اما تصور می‌کنم مؤثرتر آن خواهد بود تا امکان شکل‌گیری گفت‌وگوهای جدی‌تری میان معماری معاصر ایران، و معماری روز جهان فراهم شود. قصد پیشنهاد روش خاصی نیست. اما گمان می‌کنم چنین فرصتی را باید به‌عنوان یک امکان بی‌نظیر، به‌منظور ایجاد ساختارهای دائمی برای ارتباطات میان‌فرهنگی در حوزه معماری تلقی کرد. ارتباطات میان‌فرهنگی ما در حوزه معماری، باید از سطح تجربه‌های دوره‌ای و وابسته به رویدادهای خاص، فراتر رود؛ همان‌گونه که این تجارب نباید صرفاً در مقیاس تجربه‌های فردی و گروهی متوقف شود. گمان می‌کنم در این راستا، نیاز به تدوین سیاست‌ها، استراتژی‌ها و برنامه‌هایی است که براساس آن بتوان با نهادهای فعال در حوزه معماری - چه نهادهای بین‌المللی و چه نهادهای ملی در کشورهای صاحب فرهنگ- وارد ارتباطات و تعاملات درازمدتی شد که بر مبنای آن فرصت ایجاد گفت‌وگوهای فرهنگی، تبدیل به امکانی ساختاری و دائمی شود. هموایی مبارک دولت و بخش خصوصی در فراهم‌کردن امکان حضور معمارانه ایران، بی‌تردید می‌تواند ابعاد وسیع‌تری پیدا کند و به سطح سیاست‌گذاری، تدوین استراتژی و ایجاد ساختارهای مؤثر بینجامد. تنها در این صورت است که می‌توان به شکل‌گیری یک گفت‌وگوی میان‌فرهنگی جدی، امیدوار بود که ماندگاربودن و موقتی و دوره‌ای نبودن آن، خواهد توانست تأثیراتی ماندگار را رقم بزند.